

ולפיכך, אם יצא עליו שטר חוב, גובה (180) מכולם באופן יחסי לחלקם.

כגון, אם בא לגבות תשעה דינרים, גובה מן המאתים שני דינרים, ומן השלש מאות שלשה דינרים, ומן הארבע מאות ארבע דינרים. (181)

אבל אמר "תנו מאתים זוז לפלוני, ואחריו לפלוני, ואחריו לפלוני", אומרין כל הקודם בשטר זוכה.

כיון שכוונתו שאם ישתיר מנכסיו אחרי שיתנו לראשון, יזכה השני, וכן הלאה.

ולפיכך, אם יצא עליו שטר חוב, גובה מן האחרון. אין לו כדי חובו, גובה משלפניו,

ואם עדיין אין לו כדי חובו, גובה משלפני פניו.

תנו רבנן בברייתא: שכיב מרע שאמר "תנו מאתים זוז לפלוני בני בכור, כראוי לו",

כיון שהוסיף ואמר "כראוי לו", ודאי ליפות כחו בא. ולכן, נוטלן, ובנוסף עליהם נוטל את בכורתו.

ואם אמר "תנו מאתים זוז לפלוני בני, בבכורתו", ידו על העליונה, רצה, נוטלן. אם בכורתו פחותה ממאתים זוז.

אך אם רצה, נוטל בכורתו. כגון שבכורתו יתרה על מאתים זוז. (182) אך אינו נוטל שניהם.

הלכך, אפילו לאחר שגבו, גובה הבעל חוב מהשדות.

ומוסיף הרשב"ם, "דמקבל מתנת שכיב מרע כיוורש שויה רבנן לקמן במי שמת, ומקרקעי דיתמי משתעבדי לבעל חוב".

והקשו עליו האחרונים: מדוע נזקק לומר "כיוורש שויה רבנן", הרי אפילו בריא שנתן מתנה, ובא בעל חוב, גובה ממנו על ידי שטרו? ומתריך הרשב"ם: רשב"ם בא לומר שאפילו במלוה על פה יגבה ממנו, ודין זה לא שייך אלא אם נאמר דכיוורש שויה רבנן, דמסקינן לקמן (קלט' א) שמלוה על פה גובה מן היורשים, ואינו גובה מן הלקוחות.

181. רק אם אמר את שלש המתנות בבת אחת, גובה מכולם. שהרי כוונתו לתת לכולם ביחד, אלא שאין אדם יכול להוציא שני דברים כאחד. אבל אם שתק בינתים, אמרינן, כל הקודם במתנתו זכה. רשב"ם.

182. גם אם לא אמר "בבכורתו", ידו על

ידי דיבור בעלמא, ואינו יכול להקנות לשנים בדיבור אחד, אזי זכו כולם כאחד. אבל בריא, המקנה על ידי קנין, כל הקודם בקנינו זוכה. רשב"ם.

180. צריך באור, כיצד יגבה מהם הבעל חוב, והלא בעל חוב לא יכול להוציא מטלטלין מן היורשים או הלקוחות?

ומתריך הרשב"ם בשני אופנים: א. מדובר באופן שעדיין לא נתנו למקבלי המתנה את הכסף, ועדיין הוא ברשות הנותן. ולכן בעל החוב יכול לגבות מאותם מעות.

[בדבריו צריך באור, ומה בכך שעדיין לא קבלו את המעות, הא דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו, וכאילו הגיעו המעות לידם?

ועיין בקצות החושן (רנ"ג ד'), ויסוד דבריו, שמתנת שכיב מרע קודם שבאה לידי המקבל עדיין נחשבת כ"מחוסרת גוביינא", ולכן לא עדיף זכותו מהמלוה. עיין שם בדבריו].

באופן נוסף מתריך הרשב"ם: כגון שנתן להם שדות השוות מאה, מאתיים, ושלש מאות זוז.